

Medicinski časopisi

Jelka Petrak

Suvremena medicinska znanost i praksa još se i danas u širenju novog znanja ponajvećma oslanjaju na časopis, stoljećima već najvažniji prijenosnik novih medicinskih informacija. Općenito, prvi se znanstveni časopisi pojavljuju u 17. stoljeću, što se vezuje uz osnivanje europskih učenih društava, prihvaćenje eksperimenta kao ključne znanstvene metode i potrebu ubrzanja prijenosa i širenja znanstvenih spoznaja. Prvi medicinski časopis počeo je izlaziti u Parizu početkom 1679. godine pod naslovom *Nouvelles decouvertes sur toutes les parties de la medecine*. Tijekom 18. stoljeća broj se medicinskih časopisa povećavao, a najviše ih je izlazilo u Njemačkoj. Neki i danas vodeći medicinski časopisi započeli su s izlaženjem u prvim desetljećima 19. stoljeća, primjerice *New England Journal of Medicine* (1812. g.) ili *Lancet* (1823. g.). Naš *Liječnički vjesnik* započeo je izlaziti 1877. godine. U svijetu danas izlazi vrlo veliki broj medicinskih časopisa, na različitim jezicima i u skoro svim zemljama. Neki autori tvrde da je danas aktivno više od 20.000 medicinskih časopisa (1), a samo u Hrvatskoj izlazi ih 43 (2).

Medicinski časopisi mogu se razvrstavati na više načina. Po tematskome usmjerenju dijelimo ih na općemedicinske i (više ili manje) specijalizirane. Po načinu na koji su teme obrađene mogu biti znanstveni, stručni ili mješoviti. To znači da donose ili rezultate znanstvenih istraživanja ili stručne radove (prikazi slučajeva, iskustva s primjenom lijekova i sl.), ili i jedno i drugo. Po čitalačkoj skupini kojoj su namijenjeni mogu biti lokalnog ili međunarodnog značenja. Lokalni časopisi namijenjeni su najčešće stručnoj lokalnoj populaciji, bilo da je ona nacionalno ili institucijski određena. Veći broj hrvatskih časopisa upravo je takvog usmjerenja, radovi se objavljuju na hrvatskome jeziku i pretežu radovi stručnoga karaktera. Međunarodni značaj jednome časopisu daje sastav uredničkog odbora, autori koji u njemu objavljuju, njegovi recenzenti te širina moguće čitateljske javnosti. Ti medicinski časopisi obično izlaze na engleskome jeziku. Časopisi se razlikuju i po tome jesu li indeksirani, odnosno zastupljeni u nekoj međunarodnoj bibliografskoj bazi podataka. Bibliografske baze podataka (o kojima će biti riječi u jednoj od sljedećih kolumni) usustavljaju članke objavljene u različitim medicinskim časopisima za djelotvorno pretraživanje i pronalaženje. Te su baze ključna pomagala u korištenju objavljene medicinske literature. Kad časopis redovito obrađuje jedna takva međunarodna baza podataka, članci koje časopis objavljuje postaju dostupni širokome krugu mogućih korisnika.

Kvaliteta medicinskoga časopisa presudno ovisi o kvaliteti recenzije, odnosno kritičke prosudbe rukopisa prispjelih za objavljivanje. Taj postupak mora biti strog i objektivan, kako bi se na najmanju moguću mjeru svelo objavljivanje radova bez znanstvenog, odnosno relevantnog stručnog doprinosa. Vrlo se često, međutim, spominje tzv. čimbenik odjeka (engl. *impact factor*) kao pokazatelj kvalitete nekoga časopisa. To je mjerilo koje govori kolika je bila prosječna citiranost jednoga rada objavljenog u nekom časopisu u nekom razdoblju (primjerice, čimbenik odjeka za 2004. godinu odnos je broja radova objavljenih 2002. i broja citata koje su ti radovi primili sljedeće dvije godine, dakle 2003. i 2004. godine). Pri tome se uključuju samo citati koje su radovi primili u nekom od časopisa koje redovito obrađuje sustav citatnih indeksa *Web of Science* (o tome više na web adresi: <http://www.isinet.com/products/evaltools/jcr/>).

Medicinski časopisi razlikuju se i po mediju na kojemu se objavljuju. Danas svi relevantni medicinski časopisi imaju svoje elektroničke, odnosno mrežne inačice. Najčešće je mrežna inačica dostupna prije nego tiskana (vidi, primjerice, *Online First* izdavačke kuće Springer), a vrlo često i razlikuje se od nje (vidi, primjerice, *British Medical Journal* na web adresi <http://bmj.bmjournals.com/>). Neki se medicinski časopisi objavljuju samo u elektroničkome obliku. Određeni broj časopisa odmah je besplatno dostupan, a znatan broj nakon 6 ili 12 mjeseci. Za pristup najvećemu broju medicinskih časopisa potrebno se je, međutim, pretplatiti i to se ostvaruje ili na razini jedne ustanove ili više njih (tzv. konzorcijski pristup). Tako, primjerice, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa za hrvatske medicinske ustanove pretplaćuje određeni broj medicinskih časopisa (detaljne informacije na adresi <http://nippur.irb.hr/ovid/>).

Literatura

1. Rennie D. The present status of medical journals. *Lancet*. 1988;352 SupplII:18-22.
2. Mišak A, Petrak J, Pećina M. Scientific biomedical journals in Croatia. *Croat Med J*. 2002;43(1):8-15.

